

Sabbat à la carte

Auteur(s):

Lecq, S.G., van der

Verschenen in:

ESB, 85e jaargang, nr. 4257, pagina 429, 26 mei 2000

Rubriek:

Van de redactie

Trefwoord(en):

Het is weer de tijd van de vrije dagen: Koninginnedag, bevrijdingsdag, Pasen, Hemelvaart ... en als het aan sommige moslims ligt: ook het Suikerfeest en het Offerfeest. Waarom ook niet, in de multiculturele samenleving. Kunnen die vrije dagen eigenlijk niet gewoon worden afgeschaft? Wie weet vandaag de dag nou nog waar Pinksteren over ging?

Vanuit economisch perspectief valt hier inderdaad veel voor te zeggen. Elke algemene vrije dag kost productie en omzet en dat tikt aan. Bedrijven waar volcontinu moet worden gewerkt, betalen hun werknemers hoge onregelmatigheidstoelagen. Voor mensen die niet om de christelijke feestdagen geven, is het daardoor wel interessant om op die dagen te werken, want dat schuift extra ¹.

Door het aantal vaste vrije dagen bij het individuele saldo aan verlofdagen op te tellen, kan een ieder de voor hem of haar relevante feestdagen in vrijheid vieren zonder dat de bedrijfstijd wordt verkort of tegen de hoge meerkosten van toeslagen op peil wordt gehouden. Bedrijven krijgen meer belang bij diversiteit in het personeelsbestand, omdat er in elk bedrijf medewerkers nodig zijn voor wie Eerste Kerstdag niet meer dan een gewone woensdag is. Dit effect versterkt zichzelf, omdat bedrijven bereikbaar willen blijven voor andere bedrijven die ook continu geopend zijn. Alleen kleine bedrijven zullen dit wellicht niet kunnen realiseren en genoodzaakt zijn een (winkel)sluitingsdag te kiezen.

Overigens heeft de Hoge Raad al in 1984 bepaald dat wie tijdig een snipperdag opneemt om daarmee een religieuze feestdag te kunnen vieren, hierin niet mag worden beperkt zolang de bedrijfsgang niet wordt gestoord ². Het ambtenarenreglement kent een vergelijkbare bepaling en het dienstbelang hoeft hierbij gelukkig zelden te prevaleren boven het belang van de werknemer. Niettemin wordt het steeds vaker merkwaardig gevonden dat christelijke feestdagen anders worden behandeld dan feestdagen van andere religies. Eigenlijk speelt dit probleem niet alleen bij de jaarlijks terugkerende feestdagen, maar ook bij de wekelijkse rustdag. Ook hier geldt dat het erom gaat dat mensen in gezamenlijkheid hun religieuze bijeenkomsten kunnen houden, zonder dat werkverplichtingen tot absentie hoeven te leiden. Hoe zou dat te organiseren zijn?

Coördinatieproblemen doen zich voor als het resultaat van een keuze door de ene persoon wordt beïnvloed door de keuze van een andere persoon. Zelf rechts rijden is alleen verstandig als anderen dat ook doen. Het rendement van de vrije zondag voor de ene kerkganger hangt af van de vraag of de andere kerkgangers ook vrij krijgen op zondag. In je eentje klaverjassen is niet gezellig. Meestal zijn er dan ook conventies ontstaan: vaste keuzepatronen waardoor mensen weten wat ze van elkaar kunnen verwachten. Dinsdag bingsdag! Of er zijn regels over afgesproken.

Dit coördinatieprobleem is tot nu toe opgelost door van bovenaf de institutie van de zondag als rustdag op te leggen. Door het verplichte karakter van de rustdag weet iedereen waar hij of zij aan toe is, maar de prijs is hoog: keuzevrijheid gaat verloren. Vanwaar dit overheidsingrijpen als coördinatie van onderaf ook mogelijk is?

Zelf-organisatie lijkt hier een aantrekkelijk alternatief, wanneer iedereen wordt vrijgelaten zijn of haar wekelijkse rustdag zelf te bepalen. De *sabbat à la carte*, zagezegd. In dit keuzemenu mag een werknemer elke dag van de week aanwijzen als individuele rustdag. Naar verwachting zullen christenen de zondag kiezen, moslims de vrijdag, joden de zaterdag en anderen misschien weer andere dagen. Seculieren zullen wellicht in familieverband coördineren (oma-dag) of hun verenigingsleven een impuls geven. Zo kan iedereen elkaar in groepsverband blijven ontmoeten. Sportwedstrijden blijven mogelijk en misschien komt er ook wel een dinsdag-competitie. Op zondag wordt het weer rustig in het bos: 'time-sharing'.

Een voordeel van de *sabbat à la carte* is de al eerder genoemde bedrijfstijdverlenging die nu mogelijk wordt zonder onregelmatigheidstoelagen. Dat laatste zal menige werknemer een aantrekkelijke extra onthouden, maar daar staat een grotere keuzevrijheid tegenover. Een nadeel kan zijn dat er druk wordt uitgeoefend op werknemers om zich te schikken in de voorkeuren van hun werkgever. Het is dan ook van cruciaal belang dat werkweigering op de individuele rustdag expliciet wordt toegestaan en dat werkzoekenden op hun rustdag niet beschikbaar hoeven te zijn voor de arbeidsmarkt. Ook moet het kiezen en opnemen van de rustdag verplicht worden gesteld, zeker in de beroepen waarbij vermoeidheid tot gevaarlijke situaties leidt. Eventueel kan de keuze van de individuele rustdag jaarlijks worden herzien, zoals nu ook gebruikelijk is bij de invulling van de 36-urige werkweek van rijksambtenaren.

Nu is er nog één probleem over: bedrijven krijgen dringend behoefte aan een divers samengesteld personeelsbestand. Dit kan interessante verschuivingen op de arbeidsmarkt te zien geven: moslims trekken naar de *bible-belt* en protestanten worden extra gewild in de Randstad. Arbeidsmarkt-knelpunttoelagen voor lokale (religieuze) minderheden: wie had dat kunnen denken...

---

1 G.-J. Bron, De multiculturele kaasfabriek, FEM/DeWeek, 13 mei 2000, blz. 38.

2 D. Houwaart, Suikerfeest mag geen nationale feestdag worden, NRC Handelsblad, 18 maart 2000.

Copyright © 2000 - 2003 Economisch Statistische Berichten (www.economie.nl)